

Læseguiderapport

Læseguide Projektet 2007

Lena Basse og Caroline Sehested

Hillerød Pædagogseminarium

Læseguideprojektet er finansieret af midler fra
Læselystkampagnen og
Hillerød Pædagogseminariums Fond.

Læseguideprojektets logo er designet af
Karin Starberg og Betina Brandt Hedegaard.

Indholdsfortegnelse:

Introduktion til projektet	side 3
- Projektets baggrund og deltagere	side 3
- Projektets formål og målgruppe	side 6
Projektets indhold og idéer	side 7
- Bogkufferterne.....	side 7
- Kurser for de studerende.....	side 11
- Book-talks og andre formidlingsformer	side 14
- Forælderinddragelse	side 17
Bibliotekssamarbejde	side 18
- Erfaringer med bibliotekssamarbejdet	side 19
- Gode råd til arbejdet med bibliotekssatellitter.....	side 19
Arbejdet med læsemiljø og litteraturpædagogik i projekterne	side 21
- Læsemiljø	side 21
- Pædagogik og litteratur	side 22
Evaluerings af projektets formål	side 26
- Perspektivering.....	side 28
Referencer.....	side 31

Læseguideprojektet

Hillerød Pædagogseminarium 2007

1) Introduktion til projektet:

I løbet af to praktikperioder i 2007 har 24 studerende ved Hillerød Pædagogseminarium fungeret som læseguider i deres praktik i daginstitutioner i Nordsjælland. Som læseguider har de studerende gennem et halvt år arbejdet med at formidle nyere børnelitteratur til både børn, kolleger og forældre i institutionerne. Læseguiderne har afprøvet mange forskellige metoder og selvstændigt valgt deres arbejdsformer i institutionerne. Et vigtigt og fælles element har dog været formidlingen af de 10 bøger i den **bogkuffert**, som de studerende fik med ud i institutionerne.

Et andet centralt element i projektet har været samarbejdet med de lokale biblioteker i form af **bibliotekssatellitter** i institutionerne, hvor forældre kan låne børnebøger hjem fra institutionen. De studerende har her samarbejdet med bibliotekarerne omkring bogvalg og udlån og der er lagt et stort arbejde i formidlingen til forældrene.

Projektets baggrund og deltagere:

Projektet er finansieret af en bevilling fra Læselystfonden og fra Hillerød Pædagogseminariums Fond på baggrund af en ansøgning fra projektlederne i Læseguideprojektet:

Caroline Sehested, cand. mag, lektor i dansk ved Hillerød Pædagogseminarium.

Lena Basse, cand. mag, lektor i dansk ved Hillerød Pædagogseminarium.

Ansøgningen blev støttet af tilsagn om deltagelse fra Hillerød Bibliotek, som etablerede bibliotekssatellitter i alle de deltagende institutioner i Hillerød kommune.

Gennem projektet viste der sig at være interesse ud over vores primære målgruppe og vi åbnede derfor op for deltagelse af vuggestuer, bh-klasser og SFO'er i det omfang disse kunne rummes i projektet. I projektets anden del i efteråret 2007 havde vi en læseguide på døgninstitutionen Munkerup (anbragte børn).

De deltagende institutioner:

Børnehuset Klostervangen, Klostervej 26, 3400 Hillerød.

Gadevang Asyl, Rankeskovvej 4, 3400 Hillerød.

Børnehuset Luna, Vibekevej 10, 3400 Hillerød.

Gadevang Asyl, Rankeskovvej 4, 3400 Hillerød (deltog både forår og efterår).

Klostervangen Klostervej 26, 3400 Hillerød (deltog både forår og efterår).

Børnehaven Clausensvej, Clausensvej 4, 3400 Hillerød.

Elverhøjen, Elver Alle 2, 3400 Hillerød.

- Alle børnehaverne i Hillerød fik en bibliotekssatellit.

Børnehuset Viktoria Blommevej 1, Allerød. Bibliotekssatellit.

Børnehaven Lærken, Kirsebærhaven2, 3200 Helsingør.

Toldehøjen, Skovgårdsvej 36, 3200 Helsingør.

Vibehus Børnehave, Vibehusvej 1, 3390 Hundested. Den studerende arrangerede bogposer til udlån til forældre. Ikke decideret bibliotekssatellit.

Godhavnsvej 3, 3220 Tilsviddeleje. Bibliotekssatellit.

Østervej Børnehave Østervej 1A, 3480 Fredensborg.

Lundely, N.W. Gadesvej 1, 3480 Fredensborg.

Ådalen, Brønsholmdalsvej 42, 2980 Kokkedal. Bibliotekssatellit.

Børnegården Alsvej, Alsvej 83, 2970 Hørsholm. Bibliotekssatellit.

Børnehuset Sommerlyst, Allegade 24, 3000 Helsingør (deltog både forår og efterår). Bibliotekssatellit.

Døgninstitution:

Munkerup, Munkerup Strandvej 57, Dronningmølle.

Udlånsordning fra biblioteket med 50 bøger.

Vuggestuer:

Ørnevang Vuggestue, Uglevang 3, 3450 Allerød.

Gravensten Vuggestue, Kollerødvej 9a, 3450 Allerød.

Tusindfryd, Orøvej 11, 3140 Ålsgårde.

SFO:

Rungsted Skole. Østre Stationsvej, 2960 Rungsted.

Børnehaveklasse:

Baunebjerg Skole, Baunebjergvej 401, 3050 Humlebæk.

De deltagende biblioteker:

Ved projektets indledning kontaktede vi de relevante biblioteker, som alle var interesserede i samarbejde. Dog kunne ikke alle tilbyde en bibliotekssatellit. I alt er der oprettet 14 satellitter, enkelte heraf gennem begge forløb.

Følgende biblioteker har deltaget i projektet:

Gribskov Bibliotek v. Trine Nielsen og Julie Arndrup.

Fredensborgbibliotekerne v. Hanne Ellingsen og Vibeke Poulsen.

Helsingør Kommuner biblioteker, Michael Andersen og Helle Thomsen.

Hørsholm Bibliotek, Rikke Skouboe Hansen og Lillian Kvam.

Hillerød Bibliotek, Ruth Vrist Langer og Tove Damgaard.

Allerød Bibliotekerne, Christine Christensen.

Frederiksværk-Hundested Bibliotekerne, Lene Jakobsen.

Projektets formål og målgruppe:

I ansøgningen til læselystfonden redegjorde vi for vores visioner og mål med projektet:

Projektets vision:

Det er vores vision, at projektet kan udvikle og forny den traditionsrige men også trængte læsekultur i daginstitutioner og hjem og at alle de berørte børn får gode læseoplevelser og et tidligt litterært kendskab. Visionen er også, at den moderne børnebog vil blive mere brugt og værdsat af børn, pædagoger og forældre, sådan at børn gennem børnebøgerne møder spejlinger og fortolkninger af det moderne liv/børneliv og møder et levende, kunstnerisk nutidssprog.

Formål:

I tråd med Læselystprojektets intentioner er det formålet:

- At styrke børns litterære og sproglige kompetencer.
- At sætte fokus på læsning og børnelitteratur i arbejdet med tosprogede børn.
- At sætte fokus på den oversete børnelitteratur – med særligt fokus på den nye børnelitteratur.
- At styrke det børnelitterære miljø og arbejde i daginstitutioner.
- At styrke anvendelsen af den nyeste børnelitteratur i daginstitutioner.
- At styrke læsevante børnefamiliers brug af børnelitteratur i hjemmet.
- At forny de danskfaglige arbejdsformer på seminariet med sigte på at flere studerende får litteraturpædagogiske kompetencer.

Målgruppe:

- Pædagoger i 3-6 års institutioner i Nordsjælland.
- Børn og familier for hvem læsning ikke er en naturlig del af opvæksten.
- Familier og børn i Nordsjælland.

På ansøgningstidspunktet havde vi defineret et særligt fokus på tosprogede børn. I realiteten blev dette fokus dog nedprioriteret. Dels fordi de deltagende institutioner ikke repræsenterede ret mange tosprogede børn og dels fordi de studerende ikke valgte at sætte dette aspekt i centrum.

2) Projektets indhold og idéer

Bogkufferterne:

Det formidlingsmæssige centrum i projektet var bogkufferten, som de studerende havde med sig i praktikken. Kufferterne indeholdt alle de samme 9 titler, som på forhånd var valgt ud. Den tiende bog valgte de studerende hver især.

Titlerne i kufferten:

(Enkelte af titlerne er i nogle kufferter erstattet med andre titler pga. udsolgt oplag)

Familien Bartholdy (Pia Thaulov, 2006):

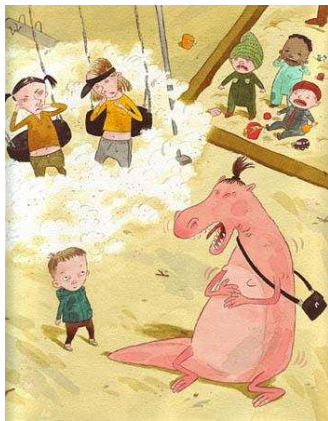
Bogen er udvalgt med særligt henblik på de mindste og de to-sprogede børn i børnehaven. Bogen består af små billedfortællinger og oplæsningen kan dermed handle om at sætte ord og handlingsforløb på billederne.

Pia Thaulovs Bartholdy bøger (serie) er kendetegnede ved mange små sjove finesser i billederne som indbyder til lidt billedjagt (à la Holger) og til samtale. Bogen åbner for tematiske samtaler om årstider, om familie, om søskende osv.

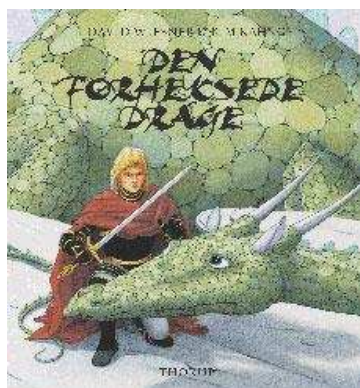
En sandwich med 10 lag (Anette Herzog, Kamille Christiansen, 2006):

Bogen er valgt med henblik på en god og sjov historie som også de små i børnehaven kan følge med i. Bogen tager barnets perspektiv og forklaringsmodeller omkring hjemmelivet på en hverdag med morgenritualer, sandwich, og en typisk, træt eftermiddagskrise. Bogen har et didaktisk sigte omkring taltræning – men på en meget sjov og barnlig måde! Billedsidens blanding af naive figurtegninger og dekorativ collageagtig miljøtegnning inviterer til udforskning. Billede og tekst har et særligt samspil og kommenterer løbende hinanden.

Da Åges mor glemte alt (Pija Lindenbaum, 2006):

Bogen er valgt på baggrund af dens humoristiske og fantasirige udforskning af, hvad man kan (må) og hvad man ikke kan (må). Bogen forfølger et ”Tænk nu hvis”, som kan inspirere til børnenes egne fantasi historier. Bogen spejler et hverdagsliv med travle voksne der definerer børns liv og rammer, men hvor Åge pludselig må tage skeen og O’boy kakao-pakken i egen hånd. Med mor forvandlet til drage udlever Åge en række drengestregere som understøttes af billedsidens humoristiske og koloristiske streg.

Den forheksede drage (David Wiesner og Kim Kahng, 2006):

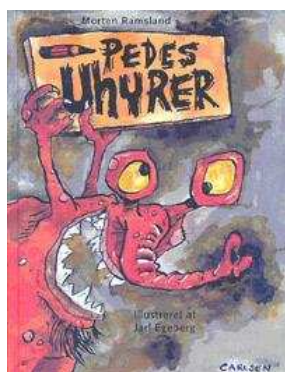
Bogen er valgt til de store børn. Vi ville gerne arbejde med en tekst, der krævede koncentration af sine tilhørere og vi ville gerne arbejde med et klassisk eventyr, der ikke var et kendt eventyr. Bogen er i sin genre og sit billedudtryk en klassisk og smuk bog. Eventyret er skrevet over et gammelt sagn *jomfruen i fugleham*. En ond dronning forvandler sin smukke steddatter til en drage. Eventyrets plot handler så om at en unge mand skal befri pigen fra sin drageham. Det interessante i denne konflikt er, at det er en bror der befrier søster og ikke prins, der befrier prinsesse.

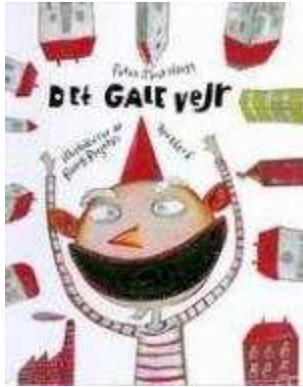
Mustafas Kiosk (Jakob Martin Strid, 2006):
 Valget på denne bog har flere årsager. Vi ville gerne have Strids forfatterskab repræsenteret i kufferten, derudover ville vi gerne have rim og remsebøger med, vi ville gerne have bøger, der afspejlede det multikulturelle samfund og vi ville gerne have drengebøger med. Mustafas Kiosk har det hele. Den har skønne mundrette rim, som børn hurtigt selv kan overtage, den repræsenterer følelser og sanser, og så er den med sit 7. oplag ved at blive en klassiker.

Var Giraffen opfundet i gamle dage (Niels Lund, Charlotte Pardi, 2006):
 Her møder vi Spørge-Jørgen anno 2006 i pige-udgave og indført i en top moderne barn-voksen relation, hvor barnet så at sige har fat i den lange ende. Faderen i dette univers forstår fortsat ikke børnelogik – men kan til gengæld lege med på fantasi og fortælling. Historien inviterer til humor og til jagt på begreber og forestillinger. Gamle dage for eksempel – hvornår var det nu det var? Teksten er båret af dialog i et levende og talenært sprog. Fantasi og virkelighed blander sig humoristisk på billedsiden og åbner for tanker om, hvad man kan forestille sig. Hvad er virkeligt og hvad er fantasi?

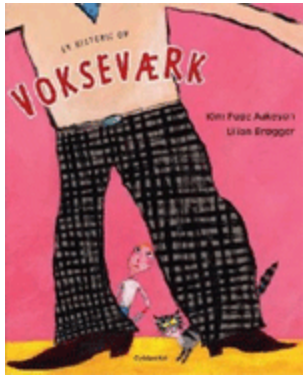

Pedes uhyrer (Morten Ramsland, Jarl Egeberg, 2005):
 Der har i de sidste år været flere eksempler på såkaldte voksenforfattere der begyndte at skrive bøger til børn. *Hundehoveds* forfatter Morten Ramsland er et af eksemplerne på denne proces. *Pedes uhyrer* handler om drengen, *Pede*, der tager blyanten i egen hånd og overvinder forældrenes skænderier med egne producerede uhyrer. Dels er bogen et eksempel på hvordan et barns genkendelige hverdagsproblemer kan behandles i et magisk univers, dels er bogen et eksempel på hvorledes illustrationerne understøtter det oplæste sprog og gør børnene i stand til at fundere over sproget ved hjælp af bogens billeder.

Det gale vejr (Peter Mouritzen, Rasmus Bregnhøi, 2000):

Peter Mouritzen kan male og rytme med sproget. Vi ville arbejde med en bog, der brugte rim og remser i en form, der udfordrer den voksne læsers forestilling om rim og remsetraditionen og som udfordrer barnet der lytter, i forestillingen om det kendte. Det gale vejr udfordrer på alle måder. Rasmus Bregnhøis illustrationer udfordrer den gængse opfattelse af børnebogen som pæn og Mouritzen udfordrer ordenes betydning, ordet KOGALSKAB får i denne bog en helt ny konkret betydning. Nonsenstraditionen får ny energi med ”det gale vejr”.

En historie om vokseværk (Kim Fupz Aakeson, 2006)

Vi havde på forhånd besluttet af Kim Fupz Aakesons forfatterskab skulle være repræsenteret. En historie om vokseværk er repræsentant for den nyeste del af forfatterskabet, som er kendetegnet ved at beskrive tungere problemstillinger i nogle børns liv. Denne bog handler om en dreng, hvis far får vokseværk og vokser sig til en stor og voldsom drage, der slår. I slutningen forlader mor og dreng derfor hjemmet. Bogens billeder understøtter fortællingen, samtidig er de med til at holde fortællingen på et fiktionsplan. En historie om vokseværk er et moderne eventyr, der viser barnet de dystre sider af livet, men også at der er en vej ud.

Bogvalget

Projektet havde til formål at formidle den nyere børnelitteratur og derfor blev dette et væsentligt kriterium for bogvalget. Vi definerede udgivelser inden for de sidste 10 år som den nyeste børnelitteratur. Vi ønskede desuden en vis spredning i forhold til målgruppen på 3-6 år, som i forhold til bogvalg er en ganske bred målgruppe. Vi ønskede en spredning i forhold til temaer og bøger med rim og remser skulle være repræsenteret i relation til projektets sproglige fokus. Vi ønskede at finde bøger som var oversat til indvandrersprog – men fandt ikke egnet oversat litteratur til aldersgruppen.

Vores kriterier i udvælgelsesproceduren var:

- Den gode fortælling (fokus på helhed i komposition og persontegning).
- Mulighed for spejling i tema og personer for aldersgruppen.
- Et sprog, der udfordrer, men aldrig overskrider det 3-6-årige barns kendskab til sproget.

- Fortællinger med billedstøtte, således at tekst og billede til et vist niveau, talte sammen.

Vi havde på forhånd valgt genrer (rim- og remsebøger og eventyr) og forfatterskaber (Kim Fupz Aakeson og Jakob Martin Strid), som vi gerne ville have repræsenteret. Derudover gik vi efter bøger, der afspejler en moderne barndom i et moderne billedudtryk. Endelig ville vi gerne have en ordløs bog med sigte på at befordre samtaler om billedbøger.

Hvorfor læse nye billedbøger?

I den nye billedbog møder barnet sin egen samtid udtrykt i såvel sprog som tematikker. I mange af bogkuffertens bøger opfattes barnet som et kompetent barn, hvor (selv)optagne og stressede forældre er en del af barnets hverdag.

Et kendetegn for den nye billedbog er, at den taler til både den voksne (op)læser og til barnet. Der er et fokus på illustrationer, og det er ofte meget ekspressive illustrationer, man finder i denne type bøger¹. Der findes megen humor og ironi i de nye billedbøger, og i oplæsningssituationen vil barnet opleve en voksen, der også morer sig og genkender sig selv i fortællingen. Barnet vil, ud over at kunne genkende sig selv, lære noget om at læse moderne tekster. Det vil blive nødt til at forholde sig til et moderne sprog, moderne illustrationer og en tekst, der i samspil med billedet, udtrykker ironi og kræver en kompetent billedlæser. Den nye billedbog fungerer på mange niveauer, og bøgerne har således ikke kun en alders- eller målgruppe. Vi oplevede i projektet, at en af bøgerne, som vi havde valgt ud til den ældste aldersgruppe – *Den forheksede drage* – blev valgt af en af institutionens yngste treårige. Han havde forelsket sig i illustrationerne af dragen og gik rundt i institutionen med bogen under armen og sagde ”Min drage”.

Kurser for studerende:

De studerende er forud for og under projektet, blevet klædt på til læseguideopgaven gennem kurser og konferencer.

På kurserne har vi beskæftiget os med følgende temaer:

- Læsemiljø – analyse og udvikling.
- Litteraturpædagogik.
- Bogvalg og analyser. Book-talks.
- Den nye børnelitteratur.
- Udvikling af børns sproglige og litterære kompetencer.
- Dialogisk oplæsning².
- Tosprogede børn.

I vores overvejelser omkring litteraturpædagogik i børnehaver har vi skitseret en oversigt over nogle af aspekterne i arbejdet med børnelitteratur:

To aspekter i arbejdet med børnelitteratur

Sprog

Ordforråd
Begrebsdannelse
Dialog
Sproglig opmærksomhed/
Læseforberedelse
Tekst-billede

Sproglig dannelse

Litteratur

Læseoplevelse - læselyst
Indlevelse/identifikation
Spejling/reflektion
Narrative kompetencer
Bog- og genrekendskab
Tekst-billede-oplevelsen

Litterær dannelse

Sigtet har været, at de studerende skulle formulere mere bevidste formål og metoder i deres arbejde med børnelitteratur og samtidig at fastholde et dobbelt fokus på sprog og litteratur.

Alle studerende har gennemført en analyse af læsemiljøet i deres institution og har formuleret/gennemført forslag til udvikling af læsemiljøet.

Vi har i projektet lagt vægt på dialogiske former i formidlingen af børnelitteratur og på at videreudvikle litteraturpædagogiske tilgange i den daglige praksis med børnelitteratur. Med udgangspunkt i Mette Nygaard Jensens dialogiske oplæsningsmetode, som er rettet på sprogstimulering, har vi lagt op til samtaler om billedbøger med fokus på både sprog og litterære oplevelse og på forståelse og kompetencer. På kurserne for de studerende samlede vi denne tilgang i nedenstående oversigt:

Litteratursamtalen i børnehaven:

- **Genlæsning er et vigtigt princip:**

Gentagelsen støtter sprogtilegnelsen.

Gentagelsen støtter barnets forståelse af fortællingens struktur og af tekster.

Gennem forståelsen af teksten åbnes for samtale og omvendt.

- **Genfortælling:**

Genfortælling styrker narrativ kompetence:

At kunne strukturere en fortælling i tid og årsagssammenhænge.

- **At støtte barnets brug af kontekstuafhængigt sprog**

At kunne kommunikere om noget som ikke er i konteksten.

Børn taler meget i her- og nu-sprog.

Genfortællingen og dialogen støtter *der og da-sprog* (refererende sprog om ting/hændelser uden for den umiddelbare kontekst).

- **Læseforståelse og sprogforståelse:**

Vigtigt at samtalen bygger på åbne spørgsmål der knytter til forståelse.

- **Billed-tekst- samtale – vær opmærksom på børnenes billedkommentarer.**
- **Billed-tekst-forholdet: Børn læser billedbøger på deres egen måde.**

Fokus på billede-tekst forholdet vil styrke barnets forståelse af genren: Billedbog.

- **Genrekendskab er en vigtig læsekompetence.**

Book-talks og andre formidlingsformer

Book-talk:

Det har været intentionen, at børnebøger skulle få et fagligt og kollegialt fokus i dagligdagen i institutionerne. Som input til dette introducerede vi de studerende (og deres vejledere) til book-talks. Book-talk er en meget personlig boganmeldelse, der kan veksle i omfang og hvis sigte er at inspirere til boglæsning. Vores forslag var, at book-talks kunne indgå i personalemøder som fast punkt og/eller som inspiration til forældre omkring valg af bøger.

Hvad er en book-talk ?

- Præsentation af en bog eller flere bøger
- Fortælling om bøger/samtaler over bøger
- En book-talk kan vare i få minutter eller flere timer
- Der er tænkt over rum, målgruppe og indhold

Gode råd

- Sørg for altid at have bøgerne med, så du kan vise dem og læse op af dem
- Sæt gerne bøgerne ind i en sammenhæng. Fortæl evt. om forfatter, illustrator, emne, alder, om referencer til forfatterskabet eller andre bøger der minder om den omtalte bog
- Find gode passager at læse op
- Præsenter evt. nogle af personerne fra bogen

Book-talks i børnehaven

- En plakat over månedens bog
- Børn anmelder bøger
- Lister over hjemlån fra biblioteket
- En dynamisk kanon (jf. Anne Pedersen)
- Besøg af husforfatter
- Læsninger af forfatterskaber a la HCA

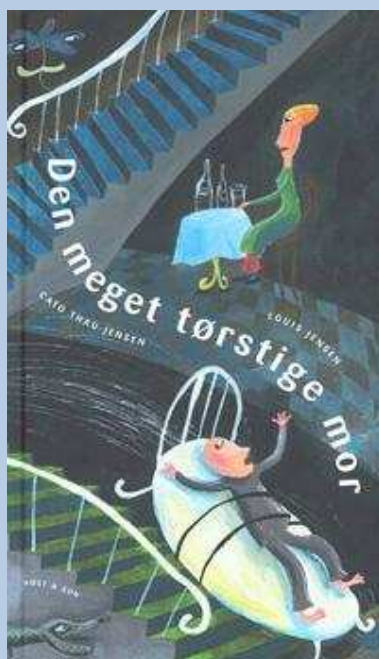
Eksempel på book-talk:

Følgende er et uddrag fra en book-talk fra projektets studerende på Munkerup, rettet til medstuderende og kolleger:

Den meget tørstige mor

Børnebogen ”Den meget tørstige mor” handler om en dreng, en mor og en seng. Moren var næsten aldrig hjemme, men det var sengen. En aften bliver moren igen tørstig, hun binder drengen fast til sengen og går ud for at slukke sin frygtelige tørst. Drengen rutsjer ud i verden med sengen på ryggen. Her møder han en blomst, en ugle og en hel stime fisk. De ønsker alle at det skal gå godt for drengen og hans mor.

En notits i en avis om et af Danmarks omsorgssvigtede børn har inspireret forfatteren Louis Jensen til at skrive historien ”Den meget tørstige mor”. Historien ender som i et rigtigt eventyr. Desværre er det ikke altid sådan det befinder sig for børn af forældre med misbrugsproblemer i det virkelige liv. Bogens emne er meget tungt og tabulagt, men Louis Jensen og illustratoren Cato Thau-Jensen formår at gøre historien poetisk, eventyrlig og vedkommende for børn og voksne.

Ugens omtale:

Book-talkene har udviklet sig til andre genrer, f.eks. ugens omtale, hvor en studerende ugentligt hængte en bogomtale op til forældre og kolleger:

Min skøre familie

af Erling Møllehave, biblioteksbog nummer 48

Billedbogen er fyldt med sjove rim, hvor en dreng præsenterer sin skøre og noget anderledes familie.

Der er blandt andet vers om hans mor, fætter, onkel, niece, bedsteforældre og søskende:

Min søster

Min søster har hylet
i 62 dage,
så nu har hun slet ingen
stemme tilbage.
Hun laver mimik
Med det sureste fjæs.
Hvor er her dog fredfyldt,
når søster er hæs!

Måske kan I efterfølgende sammen lave vers om jeres egen familie?

Bogen er illustreret af Grete Lis Hansen, der fint forstår at vise i tegningerne, hvad rimene siger med ord.

Erling Møllehave er bror til Johannes Møllehave.

Forlaget angiver målgruppen til at være: fra 4 år.

Udgivelsesår: 2006

Inspirationshæfter:

Én studerende har udarbejdet lignende omtaler af alle 50 bøger i bibliotekssatellitten og udgivet dette som et lille inspirationshæfte til kolleger og forældre.

Mini-book-talk:

En anden studerende har gennem mini-book-talks introduceret forældre til børnehaveklassebørn til en række rim-og remsebøger som grundlag for et forældresamarbejde omkring produktion af rim og remser.

Forælderinddragelse:

Institutionerne i projektet blev alle tilbudt en forælderaften med en af projektlederne. Her lagde vi vægt på inspiration og formidling af den nye børnelitteratur. Der blev sat fokus på vigtigheden af oplæsning og dialog om billedbøger. Samtidig fik de studerende lejlighed til at præsentere deres projekt og deres idéer omkring børnelitteratur. Sigtet var at støtte de studerendes inddragelse af og formidling til forældrene.

De studerende har undervejs arbejdet med forskellige tiltag for at inddrage forældrene i projektet. I et projekt i en BH.-klasse arbejdede den studerende med en bog-anmeldelsesbog, som gik på tur blandt børn og forældre, som skulle anmelde en bog for hinanden.

Evaluering omkring forældreinddragelsen:

Vi har i Læseguideprojektet evalueret gennem en spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende og deres vejledere (evalueringen kan ses i sin helhed på www.hilsem.dk, under projekter).

Omkring forældresamarbejdet viser evalueringen:

Størstedelen af deltagerne mener, at forældrene til børnene i de deltagende institutioner, er blevet mere opmærksomme på børnelitteratur. Alene en fjerdedel af deltagerne mener ikke, at læseguideprojektet har slået igennem hos forældrene.

Kun få af de børn der kommer fra læsesvage hjem har ifølge deltagernes vurdering, fået mere børnelitteratur i hjemmet.

3) Bibliotekssamarbejde

Konferencer:

På hvert forløb indbød vi de studerende og deres vejledere fra institutionerne samt de deltagende bibliotekarer til en inspirationskonference. Sigtet med konferencerne var at understøtte samarbejdsrelationerne i projektet og samtidig at inspirere studerende og deres vejledere til nye litteraturpædagogiske tiltag.

Mødet blev brugt til at sondere terrænet. Man drøftede åbningstider, mulighed for at institutionen kommer på besøg også udenfor åbningstid, mulighed for samarbejde om bibliotekssattelitter eller andre former for udlånsordninger. Samtidig viste det sig også at være nødvendigt at drøfte længde af lån og erstatningspligt.

I vores valg af oplæg på konferencerne har vi søgt emner som udpeger fælles tilgange i pædagogens og bibliotekarers arbejde med børnelitteratur.

Konkret har vi inddraget oplægsholdere fra

Center for Børnelitteratur:

Oplæg ved Line Beck Nielsen: *Temaer og tendenser i den nyere børnelitteratur.*

Oplægget præsenterede den nye børnelitteratur i en litteraturteoretisk ramme og inspirerede med mange eksempler.

Hillerød Bibliotek v. Tove Damgaard og Ruth Vrist Langer. *Oplæg om erfaringer med bibliotekssattelitter* og til hvilke muligheder der var for at rekvirere forskellige udlånsmaterialer i form af kufferter og kasser, m.m. Desuden eksempler på book-talks, som inspirerede til at afprøve nye bøger.

Nørrebro bibliotek v. Stine Fugl (Nørrebro bibliotek) og Helle Andresen (Biblioteket i Solvangs Centeret): *Formidling af børnebøger i en multikulturel bydel.*

Oplæg om erfaringer med samarbejde med børn og familier fra forskellige kulturer. Her blev der bla. vist hvilke bøger, der er udgivet på andre sprog og andet materiale man kan rekvirere. Oplægget gav gode overvejelser til valg af bøger til tosprogede børn.

Greve bibliotek v. Betina Falsing: *Samarbejdet mellem bibliotekarer og pædagoger.*

Oplægget gav inspiration til, hvordan biblioteket kan byde ind med kurser og oplæg om bøger for institutioner. Bl.a. blev der peget på samarbejder omkring læreplanen.

Desuden deltog vi selv med følgende oplæg:

Lena Basse: *Tosprogede børn og børnelitteratur.*

Caroline Sehested: *Book-talks – en introduktion og et eksempel.*

Begge projektperioder blev afsluttet med en konference, hvor de studerende formidlede deres projekt og deres erfaringer for vejledere og bibliotekarer. Konferencerne fungerede godt som diskussions- og netværksforum for pædagoger/studerende og bibliotekarer.

Erfaringer med bibliotekssamarbejde:

Gode råd til arbejdet med bibliotekssatellitter

- Indret et inspirerende miljø omkring bibliotekssatellitter. Overvej, hvordan børn og forældre har adgang til biblioteket og lån af bøger.
- Lav så enkelt en udlånsordning som muligt. En mappe med boglister, som forældrene krydser af i, kan fungere udmærket.
- Lav omtaler af bøger, gerne børneanmeldelser og hæng dem op i nærheden af biblioteket.
- Synliggør de bøger institutionen arbejder med, så børnene har mulighed for at låne dem med hjem.
- Start biblioteket op med at holde et inspirationsmøde for forældre.
- Læs de nye børnebøger op for forældrene også, det er en god måde at åbne op for samtaler om de bøger, mange går uden om.
- Inviter din lokale bibliotekar til at arbejde med billedbøger i institutionen. – Bibliotekaren kan så igen invitere børnene ud til sit bibliotek.
- Vær opmærksom på at der findes bøger oversat til både tyrkisk, arabisk, urdu m.m. – De bør også have en plads i bibliotekssatellitter.
- Omtal for forældre, hvilke bøger det enkelte barn holder af.
- Skab tid og plads til samtaler om bøgerne.
- Dialogisk oplæsning kræver rum og koncentration. Sørg for, at der i institutionen er indrettet en plads, hvor pædagoger og børn kan fordybe sig.
- Sørg for, at så mange genrer som muligt er repræsenterede.
- Sørg for, at pædagogerne får kendskab til den nye børnelitteratur. Inviter en bibliotekar eller en seminarielærer til at holde et oplæg på dit personalemøde.
- Arbejd for at bibliotekssatellitter er hele institutionens projekt og ikke kun en enkelt ildsjæls.

Vi har i enkelte af projekterne i Læseguideprojektet haft mere udbyggede samarbejder mellem institution og bibliotek. En af vores studerende arbejdede med at børnene tegnede på baggrund af læseoplevelser og udstillede tegningerne på biblioteket med en fernisering.

Evalueringen af bibliotekssamarbejdet i spørgeskemaundersøgelsen er sammenfattet i følgende:

- Institutionernes samarbejde med bibliotekerne har været af varierende størrelse og kvalitet.
  - 60% af deltagerne markerer, at deres institution har været tilknyttet en bibliotekssatellit.
- Blandt står det til med deltagernes oplevelse af, i hvilken udstrækning bibliotekssamarbejdet har været understøttende for arbejdet med børnelitteratur.
  - Her markerer 37% at samarbejdet i stor udstrækning har været understøttende, 27% markerer at samarbejdet i mindre udstrækning har været understøttende, mens 30% i mindre grad vurderer samarbejdet til at være understøttende og 6,7% mener slet ikke at samarbejdet har understøttet arbejdet med børnelitteratur i institutionen.
- Svarerne varierer ikke væsentlig hvad enten institutionen har været tilknyttet en bibliotekssatellit eller ej:
  - 37% af deltagerne mener at institutionerne bruger biblioteket mere end tidligere, 23% mener delvis at biblioteket anvendes mere, mens 40% ikke mener at biblioteket anvendes mere end tidligere.
- Forventningerne til at samarbejdet mellem institution og bibliotek vil fortsætte fremover, er for godt halvdelen af deltagerne, store. Forventningen er tydeligvis større for de deltagere, der samtidig vurderer, at samarbejdet mellem institution og bibliotek har fungeret.

Erfaringerne med bibliotekssamarbejdet peger altså i flere retninger:

- De satellitter der har fungeret, har været en succes blandt forældrene.
- Det er krævende at etablere et samarbejde mellem bibliotek og institution³.

4) Arbejdet med Læsemiljø i projekterne:

Vi har i løbet af projektet haft læseguidere ude i forskellige typer af institutioner, hvor pædagoger arbejder med børn i alderen 0-6 år. Det følgende afsnit vil beskrive de erfaringer læseguiderne gjorde sig i projektet, i forhold til indretning af rum og det at skabe et optimalt læsemiljø:

Læsemiljø

I alle typer institutioner har været det været en øget fokus på muligheden for at fordybe sig for børnene. Alle steder har det vist sig vigtigt at indrette et rum, hvor fordybelse er muligt, enten i form af nyindretning af et rum til et egentlig læserum eller i andre tilfælde at vælge personalestuen som det rolige og specielle rum.

Alle overvejelserne over læsemiljø kan læses som generelle overvejelser uanset typen af institution. Således har vi set det som en god begyndelse at pædagogen gennemgår bogmaterialerne i institutionen og overvejer hvilke bøger, der har sin plads i institutionens materialer. Også en gennemgang af bøgernes tilstand er på sin plads. Mange børn må gå glip af historiens afslutning fordi en side eller flere mangler.

Følgende forslag til læsemiljøet er fra vores studerendes rapporter:

- Indrette læseplads med madras og kæmpe puder, samt figurer på væggene og gardinstang med et gardin man kan trække for. Lyskæde med små stjerner.
- Få plakater fra boghandlere, bibliotek, forlag eller kopier billeder og laminer dem. Hæng dem op på væggene.
- Indkøb til et mobilt bibliotek. Tæpper og kuffert med bøger. Man får rigtig gode oplæsningsstunder under et træ på legepladsen. Ude på legepladsen bliver børn ikke forstyrret af døre der går op og i.
- Overvej hvor læseren er placeret. I sofaen, med børnene foran sig. Med børnene i sofaen og oplæseren foran børnene.
- Ophængning af forside og bagside af dagens bog, så forældrene kan følge med og evt. låne bogen med hjem.
- Cd afspiller i læserum, så der også er mulighed for at lytte til fortællinger, hvis man trænger til en stille stund.
- Indret med sækkepuder og madrasser. Mulighed for at barnet kan ligge i forskellige stillinger.
- Rum uden for mange vinduer. Barnets koncentration ryger hurtigt, hvis der sker for meget uden for.

- Adgang til bøger – gerne tallerkenrække, der tilbyder bogen til barnet. Sørg for udskiftning. Nyhedens interesse.
- Overvej bøgernes placering i rummet – hvordan kan man tilbyde barnet bøgerne.
- Kasser markeret med emne eller genrer
- Sørg for at rydde op i bøgerne – også at smide de gamle og ødelagte bøger ud.
- Udstil børnenes værker.
- Overvejelse af hvilke bøger, der skal være tilgængelige for børnene og hvilke der skal være særlige bøger, som de voksne opbevarer.

Pædagogik og litteratur

Nina Christensen⁴ nævner at arbejdet med billedbøger i en daginstitution kan have forskellige funktionsområder: Den didaktiske eller pædagogiske funktion, den æstetiske funktion eller den rekreative funktion. I undersøgelsen *Den tilsidesatte bog* af Anne Petersen⁵ viser det sig at pædagogerne primært bruger billedbogen til den rekreative funktion.

I løbet af vores projekt udviklede de studerende flere forskellige systematikker i pædagogisk arbejde med bøger og børn. Systematikker, der alle opstod som et behov for at få overblik, men som også alle endte med at fungere som dokumentation for projektet. Udviklingen igennem projektet gik altså mod en mere struktureret arbejdsform og mod at arbejde med alle tre funktioner i daginstitutionen.

I løbet af projektet oplevede vi de studerende afprøve mange forskellige former for metoder i arbejdet med børn og bøger, men især metoderne dialogisk oplæsning og boganmeldelser lavet af børn gik igen.

Litteratursamtale i børnehaven

Næsten alle vores studerende arbejdede med samtaler om bøgerne. Her oplevede de studerende at det var givtigt at oplæsningen foregik i et rum, hvor de ikke blev forstyrrede og at de ikke var en alt for stor gruppe børn (helst ikke flere end 4 børn).

En af vores studerende optog sig selv i en dialogisk oplæsningssituation med henholdsvis 3-4 årige og 5-6 årige. Videoklippen viste at de 3-4 årige indgik i dialogen om bogen og også blev inspireret til at gå uden for fortællingen i deres dialog med den studerende.

De 5-6 årige forholdt sig tilsyneladende meget passivt i samtalerne. Her var ingen spontane udbrud og videoklippen viser meget koncentrerede børn. Man kunne tolke det som at de 5-6 årige var længere i deres forståelse af tekstens struktur og handlingens forløb og at de ikke havde behov for støtte, for at forstå teksten på samme måde som de 3-4 årige børn. Omvendt kan man også tolke det sådan, at de større børn har tillært sig en rent lyttende rolle i oplæsningen.

Eksempel på en studerendes overvejelser i forbindelse med litteratursamtaler:

Jeg kan stærkt anbefale denne bog (Jakob Martin Strid: Lille Frø, 2005) til metoden dialogisk oplæsning, da jeg har oplevet, at bogen åbner op for mange forskellige temaer man kan have en dialog om, sammen med børnene.

Temaer

Bogen handler meget om rummelighed, og det kan være et af bogens budskaber om hvor vigtigt det er at lære om begrebet rummelighed.

Bogen kan også åbne op for diskussioner og debatter, både blandt voksne og lidt større børn.

F. eks kan man have en dialog med børn, om det er okay at være slem?

accept af forskelligheder,

(adoption), føler sig anderledes,

familie er vigtig,

selvindsigt, selverkendelse,

samfundet, der skal være plads til alle, og alle er ligeværdige,

kommunikation.

Børn anmelder bøger

Vi så flere eksempler på at de pædagogstuderende med held inddrog børnene i anmeldelser af bøger. Disse anmeldelser havde flere forskellige udformninger og rettede sig både til forældre og andre børn. Nogle af de studerende arbejdede ud fra en systematik, som nedenstående er et eksempel på:

Eksempel:

Efter vi havde læst en udvalgt bog sammen flere gange, stillede jeg barnet 4 spørgsmål, som denne skulle tage stilling til og give mellem 1 og 5 stjerner/hjertes:

- Hvad synes du om historien?
- Hvad synes du om tegningerne?
- Vil du læse bogen igen?
- Synes du bogen vil være god til samling?

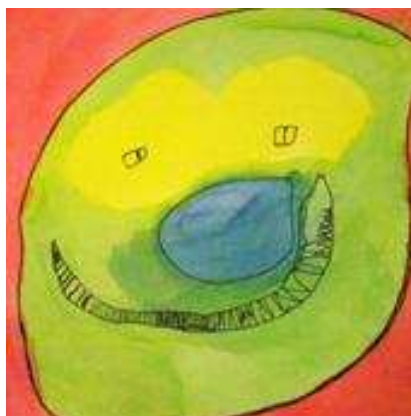
Herefter skulle de komme med et kort referat af bogen.

De blev fotograferet med bogen og dette blev sat sammen med deres besvarelse. Anmeldelsen blev plastikcoveret og hængt op på ”appetitvækkervæggen” for at gøre forældre og børn interesserede i at læse bogen.

Børnene blev tilbudt at låne den anmeldte bog med hjem, hvilket var en stor succes for dem, så de kunne vise den for forældrene og deres søskende og sammen med dem læse og fortælle om den bog, som de selv var rigtig glade for.

Andre pædagogiske tiltag omkring billedbøgerne:

- Produktioner af eks. bøger og tegninger om fortællingerne i forbindelse med indsamling af spor (den integrerende baggrund).
- Iagttagelser af barnet, mens der læses. Evt. notater efterfølgende. Hvilke bøger er det enkelte barn særligt optaget af? Hvilke samtaler kom der ud af bøgerne? Er der illustrationer, der særligt kalder på samtale?
- Børnelitteraturen brugt terapeutisk/bearbejdende – oplæsning af bøger og samtale om bøger med emner, der relaterer til svære følelser i barnets liv. Eks: død, skilsmisse, vrede, alkoholiserede hjem.

”Pedes uhyrer”

(Illustrationen er lavet et barn i projektet)

Oplæsningsformer:

Når pædagoger vælger bøger, gør de det ofte ud fra et princip, der handler om at bogen kun må vare et bestemt tidsrum og at billederne skal kunne ses af så mange børn som muligt. Dette kan begrænse oplæsningsmulighederne i daginstitutionen, men det kan også udfordre kreativiteten. Således formåede man i en institution at læse op med overheadlæsning – således at bogen blev vist i stort format på væggen til stor glæde for alle børnene i institutionen.

Ligeledes har ønsket om at nå så mange børn som muligt, udfordret pædagogerne i de tilfælde, hvor de arbejdede med børn, der ikke af sig selv opsøgte oplæsningsituationerne. Her oplevede vi en kreativ pædagogstuderende, der kravlede ind under et bord med tæpper over og læste med lommelygter med de ”vilde” drenge på stuen.

Bogkufferten var i alle institutioner til stor nysgerrighed for børnene i begyndelsen. De studerende opfandt trylleremser og fortællinger i tilknytning til kufferten. Mange studerende lagde forskellige bøger i fra gang til gang og andre arbejdede altid ud fra kuffertens titler. Kufferten var magisk og gav mulighed for at få børnenes opmærksomhed og skabe en ramme af en ganske særlig situation og dermed også koncentration i oplæsningsituationen.

Forskellige metoder og kompetencemål

Umberto Eco⁶ skildrer 5 forskellige kompetencer et barn skal udvikle for at kunne få det optimale udbytte af læsning: Læsekompetence, konventionskompetence, encyclopædiske kompetence, intertekstuel kompetence og retorisk kompetence. For os at se, vil det være oplagt at man i en daginstitution valgte at udvikle disse fem kompetencer i det daglige arbejde med børnene. Vi vil i det følgende relatere de 5 litterære kompetencer til nogle af de konkrete metoder, der har været afprøvet i projektet.

Læsekompetence: Handler om barnets læsefærdigheder. Vi vil pege på, at et godt udviklet mundtligt sprog støtter barnets læsefærdigheder. I daginstitutionen bliver dette, at kunne forstå og bruge forskellige ord aktivt og at være bekendt med skriftsprog. I projektet ser vi dette afspejlet i følgende initiativer:

- Dialogisk oplæsning (at understøtte sprogforståelsen og at barnet aktivt bruger sproget).
- Anmeldelse af bøger (at producere sprog om tekster).
- Arbejde med rim og remser.

Konventionskompetence: Barnets kendskab til og viden om bøger. Her kan arbejdes med barnets tekst- og billedkompetencer. Det vil være oplagt at arbejde med forskellige genrer og give barnet et kendskab til at forskellige slags bøger. I projektet ser vi dette aspekt afspejlet i følgende initiativer:

- Samtaler om bøger og fokus på billeder.
- Fokus på hvordan en bog er bygget op. Lad evt. barnet selv producere en forside og en bagside til en fælles bog.
- Fokus på billederne. Lad børnene tegne deres egne illustrationer til en fælles fortælling.

Encyklopædisk kompetence: Handler om barnets viden om verden/omverdensforståelse som en forudsætning for at forstå tekster – men også som en gevinst ved at læse tekster. Et fokus kunne være, at forskellige typer bøger tilbyder forskellig typer viden. I projektet har vi set de studerende arbejde med encyklopædisk kompetence i følgende initiativer.

- Bevist arbejde med fiktion og fakta.
- Temavalg – eks. lån af bøger med fokus på skoven i skovuger.
- Præsentation af fagbøger – også i børnehaven.

Intertekstuel kompetence: Handler om at have øje for hvordan tekster taler sammen. Konkret kunne dette afspejles i samtaler med børnene om at bøger, computerspil og film ofte bygger på samme fortællinger. At man kan gå på jagt i bøger efter fortællinger, der allerede er fortalt. I projektet har vi set studerende arbejde med den intertekstuelle kompetence ved at:

- Gå på jagt efter de intertekstuelle referencer i billedbøgerne.

Retorisk kompetence: Arbejde med barnets fornemmelse for strukturer og mønstre i fortællinger. Arbejde med rim og remser, med eventyr og med selv at fortælle historier. Her bliver det at arbejde med den retoriske kompetence, også det at arbejde med barnets narrative kompetence. Dette har vi i projektet set afspejlet i følgende:

- Produktion af børnenes egne bøger.
- Dialogisk oplæsning, hvor børnene ofte ender med at kunne ”læse” bøger op for andre børn.
- At genfortælle med børnene.

6) Evaluering og perspektivering

Evaluering af projektets mål:

Projektet er under begge forløb blevet evalueret gennem en spørgeskemaundersøgelse, som studerende og deres vejledere besvarede (hver især). Nedenfor fremgår konklusionerne fra evalueringen mens hele evalueringen kan læse på Hillerød Pædagogseminariums hjemmeside (www.hilsem.dk – klik på ”Projekter” på forsiden).

Evalueringsens hovedresultater:

Læseguideprojektet har betydet, at der læses mere i institutionerne end tidligere.

Størst betydning har det haft for deltagerne, men det har også smittet af på kollegaer og deres læselyst samt nogle forældre. Der læses mere af den nyere børnelitteratur i institutionen, dog primært af deltagerne selv, men også i lidt mindre udstrækning af kollegaer.

Deltagerne forventer at institutionen vil arbejde videre med læselysten også efter læseguideprojektets afslutning. Størstedelen af institutionerne har fået flere bøger i institutionen efter projekt læseguide, og har ligeledes udvidet deres sortiment af bøger.

De flere bøger i institutionerne skyldes leveringer fra bibliotek, bogkufferten, eller forældre der har givet bøger til institutionen.

Interessen blandt børnene i institutionen er blevet en smule større efter projekt læseguide, hvilket særligt ses ved at børnene selv ytrer ønske om at få læst bøger højt, selv tager bøgerne frem og kigger i dem, samt fokuserer mere på de nye bøger.

Interessen har også smittet af på institutionens ansatte. Børnelitteratur er imidlertid ikke noget der tales meget om blandt personalet i institutionen. Deltagerne har i vid udstrækning benyttet sig af forskellige metoder i arbejdet med børnelitteratur.

Særligt oplæsning i mindre grupper, samtale om bøgerne, genlæsning og dialogisk læsning, har haft deltageres opmærksomhed.

En stor del af deltagerne havde på forhånd kendskab til metoderne. Lidt over halvdelen af deltagerne har revideret deres metoder undervejs.

Før læseguideprojektet, havde deltagerne et rimelig stort kendskab til hvordan børnelitteratur kan indvirke på børns sproglige udvikling. Kendskabet er blevet større efter læseguideprojektet. Dette vurderes af deltagerne ikke til at være smittet af på kollegaerne.

Lidt under halvdelen af deltagerne har bevidst brugt børnelitteratur til sproglig udvikling.

fortsættes...

Forventningerne til at institutionen fremover vil bruge børnelitteratur til at fremme den sproglige udvikling hos børn, er imidlertid lidt større. Institutionernes samarbejde med bibliotekerne har været af varierende størrelse og kvalitet, og har været meget afhængig af de konkrete institutioner og biblioteker. 60% af deltagerne institutioner har været tilknyttet en bibliotekssatellit.

Den største del af institutionerne anvender biblioteket mere end tidligere. Godt halvdelen af deltagerne mener, at der er etableret et samarbejde, der vil fortsætte fremover. Størstedelen af deltagerne mener at læseguideprojektet er slået igennem hos forældrene.

Særligt de forældre der i forvejen var opmærksomme læsere sammen med deres børn, er blevet inspireret.

Perspektivering:

Gennem projektets forløb står det klart for os, at der er ændringer der forholdsvis let lader sig gøre i arbejdet med børn og bøger i en daginstitution og at der er ting, det tager lang tid at ændre.

I projektet har vi oplevet succes med

- Arbejdet med Læsemiljøet i institutionen.
- Pædagogisk fokus på måden at læse med børn: Samtaler om børnelitteratur. Det er blevet legalt at arbejde med litteratur.
- Synliggørelse og udbredelse af børnelitteraturen f.eks. gennem anmeldelser.
- Bibliotekssatellitterne – bliver brugt og befordrer et samarbejde mellem bibliotek og institution.
- Den nye børnelitteratur – mange har taget den til sig.
- Udforskning i forhold til at afprøve metoder og tilgange:

Udfordring 1

Det er dog som nævnt ikke på alle måder lige let at implementere arbejdet med bøger i en daginstitution. Tilbage står følgende udfordringer, som vi mener ligger i kølvandet på dette projekt, og som vil være oplagt at arbejde videre med i nye projekter.

- Hvordan får man legaliseret og systematiseret arbejdet med børnelitteraturen i daginstitutionerne?

For os at se, er det vigtigt at hele personalegruppen bliver opkvalificeret og at det ikke kun er en person, der er ansvarlig for det litteraturpædagogiske arbejde i daginstitutionen. Derudover er det oplagt at arbejde med Ecos fem kompetencemål i en læreplanstækning. Det er blevet tydeligt for vores studerende gennem projektet, at litteraturarbejdet kan tænkes med mange af de seks kompetenceområder i læreplanstækningen.

Udfordring 2

- Det har været svært gennem projektet at sikre at alle børn fik glæde af arbejdet med de litteraturpædagogiske metoder og fik udviklet deres litterære kompetencer.

Vi mener, at for at dette kan lade sig gøre, er det vigtigt at pædagogen er i stand til at differentiere i sine metoder og sit bogvalg således at forskellige børn bliver mødt med forskellige oplæsningsmetoder og forskellige titler.

Udfordring 3

Vores ønske om at implementere den nye børnelitteratur i institutionerne har mødt modstand i nogle tilfælde. Det skyldes for os at se, at den nye børnelitteratur er grænsesøgende både i sin form og sit indhold. Vi har flere gange oplevet modstand både hos pædagoger og forældre over nogle af bogtitlerne og sproget i bøgerne.

- Hvordan overvinder vi nogle pædagogers afstandtagen af den nye børnelitteraturs behandling af tabuer og afsøgning af sprogets grænser?

Bibliotekssamarbejde

I forhold til det tværfaglige samarbejde mellem biblioteker og børnehaver er det vores erfaring fra projektet, at pædagoger og bibliotekarer er lidt forbeholdne i samarbejdet omkring børnebøger. Pædagogerne forventer ikke, at bibliotekarerne engagerer sig i deres virke. Og omvendt venter bibliotekarerne på, at pædagogerne henvender sig. **Den personlige kontakt mellem pædagog og bibliotekar ser derfor ud til at være omdrejningspunktet for at udvikle synergi mellem de to arbejdsfelter.** Samtidig evaluerer bibliotekarerne i projektet, at samarbejdet i form af satellitter kræver et stort engagement fra institutionens side, som det kan være svært at fastholde.

Integration

Vores ønske om at arbejde med billedbøger som integrationsskabende faktor har ikke været så centralt i projektet som vi oprindeligt havde tænkt. Dog kan vi se af de få steder, hvor der har været arbejdet med dette aspekt, at det er svært. Dog har vi set; at oplyses pædagogerne om mulighederne for at låne materiale på modersmål fra bibliotekerne, så anskaffes bøgerne forholdsvis hurtigt. Ligeledes har vi set en brochure om oplæsning på forskellige modersmål blive delt ud til forældre, der har været glade for materialet. (www.indvandrerbiblioteket.dk).

Forældre

Generelt har det været let at etablere en interesse for projektet fra forældrenes side. Mange har ytret glæde ved, at der blev læst op for børnene og det har givet nye måder for at etablere forældresamarbejder. Eks. om bøger, der har været læst op i institutionen eller bøger som barnet har været særlig glad for.

Sluttelig vil vi sige tak til vores 24 engagerede læseguider og deres praktikinstitutioner.

Kurser og konferencer har ført mange diskussioner med sig om hvor presset daginstitutionsverdenen er og hvor kreativt man er nødt til at tænke, hvis man vil gennemføre projekter. Omvendt har vi også set hvor meget der kan lade sig gøre, de steder hvor der er interesse og opbakning fra kollegaer.

Det har været dejligt at opleve interessen for projektet hos bibliotekarerne, der har deltaget. Vi har en fornemmelse af en vilje og en lyst til tværfagligt samarbejde, der i sidste ende er givtigt for børnene.

Vi håber at have været med til at bringe børn, forældre og pædagoger nye læseoplevelser og at der vil være fagfolk og politikere, der også fremover har lyst til at støtte lignende projekter.

Hillerød Pædagogseminarium, maj 2008

Lena Basse og Caroline Sehested

---

¹ Nikolajeva (2004)

² Jensen (2005)

³ Bystrup (2007)

⁴ Christensen (2006)

⁵ Petersen (2005)

⁶ Weinreich (1999)

Referencer

- Bystrup, Kirsten (2007): Det professionelle møde mellem bibliotekar og pædagog, i *Nedslag i børnelitteraturforskningen* 8. Roskilde Universitetsforlag.
- Christensen, Nina(2006): Én stor familie? Tekstanalysen som udgangspunkt for studier af børnelitteratur. I: Anne Mørch-Hansen og Jana Pohl (red): *Børnelitteratur i tiden: om danske børne- og ungdomsbøger i 2000'erne* Høst & Søn.
- Christensen, Peter Hallgård m.fl (1997): *Det narrative*. Kroghs Forlag.
- Elbro, Carsten (2005): *Læsning og læseundervisning*, Gyldendal.
- Hagtvet, Bente Eriksen (2004): *Sprogstimulering*, Alinea.
- Jensen, Mette Nygaard 2005: *Dialogisk oplæsning i dagtilbud*. LLD.
- Løntoft, Jette(2002): *Fra fil til elefant*, Social Pædagogisk Forlag.
- Mørch-Hansen og Jana Pohl (2006) *Børnelitteratur i tiden: om danske børne- og ungdomsbøger i 2000'erne* Høst & Søn.
- Nikolajeva, Maria (2004): *Billedbogens puslespil*. Høst og Søns Forlag.
- Pedersen, Anne (2005): *Den tilsidesatte børnebog*. LLD 2005.
- Weinreich, Torben (1999): *Børnelitteratur mellem kunst og pædagogik*. Roskilde Universitetsforlag.

Sølvguiden (2003), Socialministeriet og LLD, 2003.

Guldguiden (2005), rapport fra Kid. Ministeriet for Familie- og forbrugeranliggender.

I projektet fik de studerende et Læseguidekompendium med følgende tekster:

Bang Petersen, Rasmus (2007) *Så tam som et tøjdyr*. Information d. 17. februar 2007.

Beck Rasmussen, Line (2006) Mærk jer ordene i *Av, for sagomel*. Red. Kamilla Kristensen. Branner & Korch.

Beck Rasmussen, Line (2006): Aborren taler aborrrarabisk i *Børnelitteratur i tiden*. Red. Anne Mørch-Hansen og Jana Pohl. Høst & Søn.

Berthelsen, Carsten (1998) Hvem stjæler billeder? – om børn, billeder, billedbøger og børnebilledbøger i *Mens vi venter på historien*.

Christensen, Nina (2002) Indgangsvinkler til analyse af billedbøger i *Nedslag i Børnelitteraturforskningen nr. 3*. Center for Børnelitteratur.

Eskebæk Larsen, Marianne (2006) Litteratur og læreplaner. En diskussion af børnelitteraturens placering i pædagogiske læreplaner for dagtilbud i *Nedslag i børnelitteraturforskningen nr. 7*. Center for børnelitteratur (uddrag side 32 – 51).

Frost, Jørgen (2005) Sproglig bevidsthed i *TRAS*, en håndbog. Special pædagogisk forlag.

Futtrup, Dorte(200x) *Booktalk, bokprat eller bog snak?* (uddrag). www.dortefuttrup.dk.

-
- Glerup, Lisbeth (2006): *Levende ord.* (side 81-95) Kroghs Forlag 2006.
- Hagtvet Eriksen, Bente (2004) *Sprogstimulering.* (side 59-65) Alinea.
- Høigård, Anne (2006) *Barns språkutvikling* (side 59-65) Universitetsforlaget.
- Levinsen, Anders (1988) Billeder i børnebogens univers. Om sammenhæng mellem billede og tekst i *Læsefeber* af Martin Jørgensen og Ole Pedersen (side 196-213).
- Nygaard Jensen, Mette (2005) Dialogisk oplæsning styrker børns sprog. *Guldguiden* (side 35-37).
- Petersen, Anne (2003) Fortællekultur i *Sølvguiden* (side 44 – 49).
- Petersen, Anne (2005) Børnelitteratur som sprog fra *Guldguiden* (side 32-37).
- Petersen, Anne (2006): Billedbøger i brug i Vuggestue og børnehave i *Børnelitteratur i tiden.* Red. Anne Mørch-Hansen og Jana Pohl. Høst & Søn.
- Poulsen, Anna (1980): Børnelitteraturen i børnehavepædagogikken og i undervisningen på børnehaveseminarierne i *At undervise med børne- og ungdomslitteratur.* Red. Anders Koustrup. Reitzel
- Stanek, Henrik (2005) Børnene kom færende hver gang vi skulle læse i *Børn & Unge* nr. 1.
- Uddrag af Inspirationskatalog for den gode historie (1998) (side 8 – 19).
- Weinreich, Torben (2003): Litteraturens kanon – og børnelitteraturens i *Nedslag i børnelitteraturforskningen nr. 4.* Center for børnelitteratur.
- Desuden udleverede vi publikationer fra Læselystkampagnen. Se www.laeselyst.nu.